

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Oppgjøret som ikke tar slutt

114424

Puger: Med egen fugleøy er Fjørtoft godt forsynt med måsegg. Nå er de klar for plukking. Selv ruger Kjell Fjørtoft på noe han tror vil skape en forrykende debatt.

Utsikt: Forfatteren Kjell Fjørtoft lever store deler av året på sin egen øy, Hekkingen. Det er langt derfra til den krig som venter, når hans nyste bok utgis.

På sin egen private øy, idylliske Hekkingen i det nordnorske havgapet, finner forfatteren Kjell Fjørtoft

fred. Han sanker måseegg, tar en Mack-øl og nyter ensomheten. Men nå kommer han med ny bok – og da starter et nytt slagsmål om det norske landssvikoppgjøret.

Hekkingen (VG)

Stormåsene på Hekkingen skriker høyt og skjærende. Som en klagende dose nordnorsk bannskap. Men Kjell Fjørtofts forfatter-ører må tåle mer denne våren. Mye mer.

For måsestrikene er bare preludiet til det halvstore helvete som braker løs når Kjell Fjørtoft om noen uker gir ut boken «Oppgjøret som ikke tok slutt».

Da vil folk stå i kø for å skjelle ham ut. Og noen vil ha mest lyst til å gå rett på sak: Gi ham bank med en gang.

Kjell Fjørtoft har nemlig tatt seg den utliberlige frihet å pikke bort en godt beskyttet del av vår egen historie: Landssvikoppgjøret.

Slikt må det bli bråk av i et land som selv 52 år etter krigens slutt ikke har tort å stille kritiske spørsmål om hva som egentlig skjedde? Ja, hva var det egentlig som skjedde? 9. mai og ukene etterpå i den sosialdemokratiske rettestaten Norge?

Vi kjenner jo vinnerens historie. Alle norske barn lærer om det i skolen. Vi tenker på krigen – og ser for oss kjekke knickerskledde hjemmefront-gutter på sabotasjetoilet mot tyskerne. Eller hører stemmen fra London som ber alle gode nordmenn holde hodet kaldt og ryggen rak.

Men vi har ikke lært mye om taperne. De norske taperne.

Howdan ble de behandlet? Hva skjedde med de 58 000 registrerte medlemmene i Nasjonal Samling?

Hva skjedde med små-nazister som under okkupasjonen kom ut av skapet og forfektet sitt syn i lokalpolitikket? Hva hendte med nasjonalt ukorrekte nordmenn som gjorde tyskerne småtjenester av ymse slag? Hvordan så gode nordmenn på jentene som forelsket seg i en tysk soldat?

Vi vet jo litt om det, men ikke mye. Vi vet at noen gode nordmenn var så gode nordmenn at de snauklippte jentene. Og vi vet at

en samlet nasjon ga dem varemerket «lyskertes». Et land som utsteder kollektive dommer grunnet en forelskelse har et skutt behov for å se nærmere på sin egen historie og handlemåte.

Det er det Kjell Fjørtoft akkurat er ferdig med.

Det er derfor vi treffer ham på Hekkingen, hans private øy mellom Tromsø og Senja. I tillegg til å samle måsegg, samler han overskudd til å stå oppreist på utgivelsesdagen – og ukene etterpå.

Denne øya er en del av mitt forfatter-skap. Det er her jeg finner ro og får overskudd til det krevende arbeid det er å gå gjennom norsk krigshistorie, forteller Fjørtoft.

Øya er noe av det vakreste du kan oppleve i Nord-Norges mangfoldige natur. Den ligger høyreist og stolt ute i havet, med utsikt mot Senja. Foruten Kjell Fjørtoft og en fyrvokter, som bor på motsatt side av Fjørtofts hus, er det fugler som lever på Hekkingen.

Hvert år høster Fjørtoft av måseggen. Det har han gjort i 30 år. Derfor har måsene ham komme til sine reir uten skrik og skråd eller stup mot hodet.

Like fredelig blir ikke boklanseringen.

Jeg er blitt utskjelt og har til og med mottatt drapetrusler allerede før boken er utgitt.

Noen mener å ha en fornemmelse av hva som kommer, forteller Fjørtoft. Tromsø-mannen, med røtter fra Vestlandet, er selv trygt forankret på vinnerens side. Hans far var aktiv motstandsmann.

Men den tidligere journalisten, Venstre-mannen og EU-motstanderen – som er blitt Senterparti-mann i godt voksen alder – står aldri på vinnerens side. Hans 17 bøker lange forfatterskap og artikler som journalist i Nordlys, Lofotposten og Dagbladet har én ting felles: Kjell Fjørtoft er på de svakastes parti.

Mack og måse: Måseegg smaker best sammen med en Mack-øl.

Men jeg har ikke som mål å forgylle landssvikene. Jeg prøver bare å gi dem en fair behandling.

– Hvordan gir man en landssviker fair behandling 52 år etter dømmen?

– Ved å finne fakta. Fakta, fakta, fakta. Det er disse fakta mange gode nordmenn ikke liker å høre, enda mindre se på trykk. Det er derfor Kjell Fjørtoft er så sikker på at denne tiende og siste boken i hans verk om norsk krigshistorie, vil vekke så sterk debatt.

Hva han skriver om, vokter Gyldendal som om det var en verdifull diamant. Men litt om innholdet vet vi:

■ Behandlingen av «lyskertesene» var etter Fjørtofts syn meningsløs. Nærmere 5000 kvinner ble satt i fangeleirer etter krigen. Noen hadde barn med seg, enkelte hadde babyer. En del måtte sitte åtte-ni måneder – uten at det fantes noen form for lovhyemmel eller dom.

■ Fjørtoft vil også dokumentere størstilt illegal avstraffelse av fanger som hverken var siklet eller dømt.

■ Han mener å ha kunnet titte på ca. 200 personer ble livdømt. Av disse var rundt 70 tyskere. I boken tar han for seg både konkrete overgrep – og den mer generelle politiske tone som rådet i landet under krigsoppgjøret.

– Mange ble dømt for sitt politiske ståsted, ikke for noen forbrytelse, sier Fjørtoft.

■ I alt ble 92 805 personer siklet i landssvikoppgjøret, 46 085 ble dømt, i løpet av krigsårene hadde NS 55 000 medlemmer. Fjørtoft har hatt tilgang til

hittil lukkede kilder om oppgjøret. Utover disse kildene har han basert sin bok på allerede kjente opplysninger.

– Jeg tror i hvert fall vi kan slå fast at landssvikoppgjøret er en del av norsk historie vi har liten grunn til å være stolte av.

Når boken gis ut, vil kritikken melde seg fra i hvert fall to miljøer. For det første vil mange av de gamle hjemmefront-medlemmene reagere. Dessuten vil faghistorikerne komme på banen – som de alltid gjør når folk uten hovedfag i historie skriver bøker om historien.

– Det er jeg forberedt på. Men ettersom jeg kan dokumentere alt jeg skriver, ser jeg fram til debatten med historikerne, sier Fjørtoft.

Det er ti år siden Fjørtoft startet sitt arbeid med den norske krigshistorien. Han har jobbet seg gjennom et sjeldent omfattende kildemateriale og hørt nesten alle sider av vår krigshistorie.

Veien til forfatterskapet startet i Journalistikken. Han begynte som hjelpevakt i Nordlys-aparten, fortsatte i Lofotposten og avsluttet dagspressajournalistikken som korrespondent ved Dagbladets kontor i Tromsø.

Der jobbet han sammen med en annen kjent nordnorsk forfatter: Arthur Arntzen.

Men bortsett fra skrivetkollen, Venstre-medlemskap og tidligere idrettskarriere, er det få likhetstrekk mellom de to.

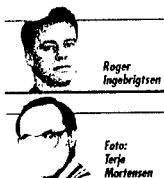
Arthur skriver morsomme bøker – Kjell skriver kontroversielle bøker. Arthur har nesten bare venner – Kjell har en hel del fiender. Arthur er avholdsmann – Kjell er det ikke.

Og Kjell Fjørtoft får aldri i hvert fall ikke i vare levedager – reist en byste av seg på Tromsøes torg.

Men kanskje får han fremtidige generasjoner til å ta et litt mer nyansert syn på vår krigshistorie generelt – og landssvikoppgjøret spesielt?

I mellomtiden passer han på Hekkingen – og lytter til den nordnorske stormåsenes ustoppelige bannning.

Kjell Fjørtoft med ny bok om taperne etter krigen

Roger Ingvaldsen

Terje Mortensen